

Savanorystė – Žemaičių dailės muziejaus turtas ir jėga

Jolanta SKURDAUSKIENĖ

Šalies ar vietos klestėjimas nėra susijęs tik su sukauptu materialiuoju turtu. Taip vadinamam Gerovės indeksui labai svarbus yra ir socialinis kapitalas (terminas naudojamas pagal „Legatum“ Pasaulio socialinės gerovės indekso kūrėjų formuluotę), kurį sudaro ir žmonių laisvės, galimybės įgyvendinti savo iniciatyvas bei poreikius. Šiame kontekste savanorystė yra vienas iš rodiklių, liudijančių kiek visuomenės nariai pasitiki vieni kitais, kiek linkę įsitraukti į visuomeninę veiklą, kaip ši veikla sąveikauja su valstybės institucijomis ir bendruoju šalies gerovės kūrimu, galiausiai – rodo, kiek visuomenė yra brandi kurdama savo aplinką, dabartį ir ateitį. Įvertinant visuomenės aktyvumo svarbą šioje srityje Lietuvos Respublikos Seimas 2022-uosius paskelbė Savanorystės metais.

Savanorystės sąjūdžio pradžia muziejuje

Žemaičių dailės muziejus ir savanorystė – du neatsiejami dalykai nuo pat šios įstaigos užuomazgų, muziejaus, kaip meno ir atminties institucijos, tapimo. Savanorystę labai stipriai ir ryškiai jos pasireiškimu, gyvu savo pavyzdžiu į Plungės kultūros gyvenimą atnešė žemaitiškas šaknis turintys Lietuvos dailininkai ir kultūros žmonės, plėtodami Pasaulio žemaičių dailės parodų rengimo iniciatyvą. XX a. 9–10 dešimtmečių sandūroje pradėtas organizuoti ir Žemaičių dailės muziejuje įsitvirtinusias Pasaulio

Jūratės Motružienės nuotraukoje – Jolanta Skurdauskienė

žemaičių parodas neatlygintinai rengė gausus būrys žmonių – pradedant stipriausiais to meto Lietuvos kultūros vadybininkais, menininkais ir baigiant Žemaitijos kultūros įstaigų darbuotojais, krašto ūkininkais, įmonėmis. Idėjos vedliais buvo žymiausi to meto Lietuvos dailininkai ir kiti kultūros žmonės, tarp jų Algimantas Švažas, Vytautas Valius, Rimantas Daugintis, Viktoras Liutkus. Jiems talkino Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys, menininkai, kūrę parodos dizainą – Rimantas Dichavičius, Jonas Gudmonas, Jūratė Urbienė, ir daugelis kitų. Vien pirmosiose parodose savo kūrinius neatlygintinai sutiko eksponuoti daugiau negu 200 dailininkų. Komunikaciją su užsienio dailininkais palaikė ir pargabenti kūrinius į Plungę iš Jungtinių Amerikos Valstijų, Australijos padėjo Beatričė Vasaris ir Danutė Baltutienė. Šių kultūros

Būrelis muzikos mėgėjų prieš Mykolo Oginskio festivalio koncertą Oginskių dvaro sodybos parke. Vlodo Gaudiešiaus nuotrauka

Vlado Gaudiešiaus nuotraukoje – Danutė Monika Baltutienė

žmonių, pačių dailininkų ir jų artimųjų dėka besikuriantis Žemaičių dailės muziejus sulaukė daugybės donacijų – žymiausių XX a. dailininkų kūrinių ir net jų kolekcijų, tapusių Žemaičių dailės muziejaus aukso fondu, reprezentuojančiu Žemaitijos regiono profesionaliąją dailę. Tam, kad suprastume, kokios vertės yra šios dovanos, užtenka pasakyti, kad tai yra dailininkų Adomo Galdiko, Kazio Varnelio, Vytauto Igno, Vytauto Valiaus, Juozo Bagdono, Alfonso Dargio autoriniai kūriniai, kolekcininkų Aldonos ir Antano Minelgų sukauptos meno vertybės.

Šios laisvoriškos iniciatyvos tikslas buvo atgaivinti itin vertingą Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro ansamblį ir įsteigti jame Žemaitijos regiono profesionaliosios dailės muziejų, kuriame turėjo būti eksponuojamas gausus pasaulio žemaičių dailės palikimas. Kas ketveri metai vykstančių parodų organizavimui iki šiol labai svarbi dailės ekspertų, menininkų, kūrėjų, šią idėją palaikančių žmonių savanorystė. Žemaičių dailės muziejus daug metų bendradarbiauja su Lietuvos dailininkų sąjungos, Vilnius dailės akademijos Telšių dailės fakulteto bendruomenėmis, Žemaitijos tautodailininkais, fotomenininkais, žurnalistais ir daugeliu kitų specialistų, suprantančių ir palaikančių šį Lietuvos ir Žemaitijos regiono menininkų sambūrį.

Be minėtos žemaičių dailės kvadrienalės nuo 2006 m. Žemaičių dailės muziejus kartu su partneriais – Plungės Mykolo Oginskio meno mokykla, visuomenine organizacija „Plungiškių draugija“ ir kitais pagalbininkais bei rėmėjais organizuoja kasmetinį tarptautinį Mykolo Oginskio festivalį. Šio

Reginos Mačiulytės nuotraukoje – Oginskių dvaro bičiuliai 2019 m.

Vlado Gaudiešiaus nuotraukoje – Mykolo Oginskio festivalio orkestras (dirigentas Tomas Ambrozaitis). 2015 m.

festivalio renginiais siekiama supažindinti visuomenę su muzikiniu Oginskių palikimu, atskleisti iki šiol neišnaudotas kultūros paminklų galimybes, aktualizuoti muzikinę, kultūrinę ir istorinę dvarų paveldą ir skatinti įvairaus amžiaus gyventojus, ypač jaunimą, domėtis Lietuvos ir kitų Europos šalių kultūra bei istorija. Todėl kiekvieną rudenį organizuojame Žemaitijos ir ne tik šio regiono muzikuojančio jaunimo simfoninį orkestrą, kuris festivalio metu atlieka specialiai jam parengtą muzikinę programą.

Suaugusiųjų savanoriška veikla

Nuo 2002 m. prie Žemaičių dailės muziejaus veikia klubas „Oginskių dvaro bičiuliai“, vienijantis žmones, palaikančius muziejų ir jo veiklą, besirūpinančius Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro ansamblio išsaugojimu. Klube dalyvauja keturių valstybių (Lietuvos, Australijos, Vokietijos ir Lenkijos) piliečiai. Nuo 2005 m. klubas tapo Pasaulio

(Nukelta į 4 p.)

muziejų draugų federacijos – *World Federation Friends of Museums* (WFFM), jungiančios 34 valstybes, nariu. Oginskių dvaro bičiuliai, palaikydami ir skleiddami Lietuvoje paveldo apsaugos ir muziejinkystės idėjas, dalyvavo WFFM rengiamuose kongresuose bei renginiuose įvairiose pasaulio šalyse. 2002–2011 m. klubui pirmininkavo žymi visuomenininkė Danutė Monika Baltutienė, kuri šiuo metu yra Oginskių dvaro bičiulių klubo Garbės pirmininkė. Už savo veiklą kultūros ir kultūros mainų srityje, kultūros paveldo saugojimą, populiarinimą ir sklaidą net keturiems klubo nariams (kraštotyrininkams Eleonorai Ravickienei ir Jakovui Bunkai, dailininkui Juozui Bagdonui, visuomenininkei ir kultūrinių ryšių koordinatoriui su Vokietijos Mendeno miestu Ullai Amsler) buvo suteikti Plungės garbės piliečio vardai. Klubo narių palaikymo ir pagalbos dėka muziejus surengė daugybę renginių, kultūros paveldo palaikymo ir populiarinimo akcijų, muziejaus patalpose buvo įrengti ir veikė svečių kambariai, vyko parko tvarkymo ir medžių sodinimo akcijos, išsaugota daug kultūros paveldo objektų, kurie džiugina plungiškius ir miesto svečius.

Jaunimo savanorystė

2013 m. atlikti Europos Sąjungos šalių jaunimo visuomeninės veiklos tyrimai parodė, kad Lietuva buvo viena iš trijų valstybių (kartu su Vengrija ir Kipru), kuriose jaunimas nėra linkęs įsitraukti į visuomeninę veiklą. Maždaug nuo 2014 m. mes pajutome, kad situacija keičiasi. Per metus muziejuje sulaukdavome po 2–3 labai motyvuotus savanorius jaunuolius, pageidaujančius įgyti darbo patirties, tobulinančius savo įgytus įgūdžius, siekiančius bendrystės su vienminčiais, norinčius įsidarbinti tokio pobūdžio įstaigose kaip muziejus. Šią grupę sudarė studentai arba jauni specialistai – istorikai, dailėtyrininkai, gamtos mokslų, užsienio kalbas studijuojantys jauni

Plungės kunigaikščių Oginskių dvaras – Žemaičių dailės muziejaus buveinė. 2021 m. Fotografas Norbert Tukaj

žmonės. Atsižvelgus į savanorių poreikius, jų pageidavimus, muziejaus misiją, paskirtį, jiems buvo parenkamos veiklos sritys, numatomi savanorių darbo planai ir konkrečios užduotys. Vykdamas jas muziejinkai dirbo kartu su savanoriais: kartu su istorikais ir dailėtyrininkais buvo atliekami tyrimai, rengiami virtualūs gidai, parodos, pristatymai, viešiniai renginiai. Užsienio kalbas studijuojantys studentai talkino muziejui rengiant informacinę medžiagą užsienio kalbomis. Šios grupės savanoriai muziejuje dirbdavo keletą ir daugiau mėnesių.

Didžioji dalis jaunuolių vėliau įsidarbino panašaus pobūdžio įstaigose arba gavo darbą pagal savo profesiją, tad mūsų muziejuje įgyta jų patirtis tikrai pravertė. Tenka apgailestauti, kad paskutiniais metais epidemiologinė situacija apribojo savanorystės veiklas. 2021 m. pirmą kartą savanoriauti norinčio jaunimo nesulaukėme, tačiau rankų nenuleidome ir praėjusiais metais parengėme Jaunimo savanoriškos tarnybos programą, ji buvo akredituota. Tikimės, kad epidemiologinei situacijai pagerėjus, savanorystės veiklos muziejuje vėl atsinaujins.

Sulaukiame pagalbos ir iš rajono

Vlodo Gaudiešiaus nuotraukoje – Mykolas Oginskis festivalio orkestras (dirigentas Stasys Domarkas). 2008 m.

Bonifaco Vengalio nuotraukoje – Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro centrinių rūmų fasado fragmentas (skulptūros)

moksleivių. Dažnai mokslo įstaigos, vykdydamos projektus, pačios inicijuoja įvairius darbus, Plungės parko tvarkymo akcijas. Moksleiviai muziejuje renka ir tyrinėja medžiagą įvairiomis mokytojų skirtomis temomis, taip pat mielai išitraukia į muziejinių vykdomų projektų veiklas – padeda juos parengti ir įgyvendinti. Vienas jų buvo skirtas Plungės žydų istoriai ir kultūrai pažinti, Plungės tarpukario kultūrinėms tradicijoms pažinti, istorinės rekonstrukcijos akcijos dvaro istorijos tema ir daugelis kitų. Šioje srityje daug metų muziejus bendradarbiauja su Plungės „Saulės“ gimnazijos tolerancijos centru, Plungės Senamiesčio pagrindine mokykla, Plungės Oginskio meno mokykla, Plungės technologijų ir verslo mokykla, kitomis Plungės mokyklomis, taip pat Šateikių pagrindinės mokyklos, Salantų gimnazijos mokytojais ir moksleiviais.

Žemaičių dailės muziejau bendruomenė džiaugiasi daug metų besitęsiančia savanorystės tradicija, visuomenės palaikymu ir konkrečiais darbais puoselėjant krašto kultūrą ir jos paveldą. Savanorystė – tai muziejaus turtas ir jėga.

Nemakščiai – Lietuvos mažoji kultūros sostinė 2022 metais

Ramunė LENKIMAITĖ

Nemakščiai – viena gražiausių Raseinių rajono gyvenviečių. Ji – prie Kauno–Klaipėdos plento, netoli automagistralės A1 Vilnius–Kaunas–Klaipėda bei 7 km nuo plento Ryga–Karaliaučius. Nuo Nemakščių iki Kryžkalnio – 7, iki Viduklės – 7,6, iki Skaudvilės – 14 kilometrai. Ryškiausias gyvenvietės architektūrinis akcentas – Švč. Trejybės bažnyčia. Miestelyje veikia vidurinė mokykla, paštas, biblioteka, Etnografijos muziejus (vad. A.Girčys) ir Aštuonračio muziejus / muziejus (vad. L.Tamulevičius). Vietos gyventojai kalba žemaičių raseiniškių patarme. Prie Nemakščių yra smėlio, žvyro ir molio telkinių. 2 km į šiaurės rytus nuo miestelio – Balčios hidrografinis draustinis.

2021 m. birželio 29 d. Mažųjų Lietuvos kultūros sostinių 2022 m. projektų atrankos komiteto sprendimu Nemakščiams suteiktas mažosios Lietuvos kultūros sostinės vardas. Miestelis, siekdamas atskleisti savo išskirtinumą ir formuodamas pa-

trauklų vietovės įvaizdį, jau pradėjo kvieisti ir visus šiuos metus kvies į renginius, kurie įtraukti į programą „Nemakščiai – mažoji Lietuvos kultūros sostinė 2022 m.“ Pagrindinė šios programos tema – „Tarpukario Lietuva“. Plėtojant ją išskirtinis dėmesys skiriamas pažangai, kurią mūsų šalis pasiekė laikotarpiu nuo 1918 m. vasario 16 d. iki sovietų valdžios įvedimo 1940 metais.

Šių metų pradžioje vienas pirmųjų išsamiau susipažinti su Nemakščiais pakvietė Raseinių krašto istorijos muziejus, sukūręs virtualią parodą „Atminties archyvas. Nemakščiai“ <https://nemaksciai.lt/aktualijos/virtuali-paroda-atminties-archyvas-nemaksciai/>.

Svarbiausi Nemakščių istorijos faktai ir datos

- Pirmą kartą Nemakščiai (*Nemaxte*) žinomuose rašytiniuose šaltiniuose (Kryžiuočių karo kelių aprašyme) paminėti 1386m. Tada šiose vietose telkšojo Nemakštos (*Nemakšto*) ežeras. Pasak mokslininkų, jo pavadinimas prigijo ir čia susiformavusiai gyvenvietei. Yra ir kitas gyvenvietės pavadinimo atsiradimo aiškinimas: atseit, seniau čia augo didelė giria, jos pakraštyje stovėjo *Namūkščių* vadinta smu-

(Nukelta į 6 p.)